

YAPI ENDÜSTRİSİ *

Çok derinleşmeden Yapı Endüstrisinin yol ve kanal konularına dalarken, haberleşmeden ileri bir iddia tanımadığına bir daha değinmek isterim.

Yıllık yapı blâncosu Üç Milyar Türk Lirası olan bir firmada yol ve kanal işlerinde çalıştım. Yaptıklarımın yüzde elliden fazlası eksiltmeye girme hesaplarıdır. Ortalama, yılda eksiltmeye çıkarılmış bir milyar liralık projeyi gözden geçirdik. Yazımızdaki yol ve kanal yapımında kullanılan Yapı Malzemesi bu projelerde kullanılan elemanlardır. Bu işlere başladığım ilk yıllarla bugün arasında dahi, cins, form ve ölçü bakımından hayli yenilikler berrirmiştir.

Yapı Mühendisliği, projeyi sağlam, ucuz, güzel ve çabuk olarak meydana getirmektir. Belli başlı bu şartların yerini bulabilmesi projenin yapımında yerini Yapı Malzemesi araştırmalarına zorlamak tadır. Malzemede ucuzluk sağlanması, gerekse de, hiçbir zaman sağlamlık, güzellik ve çabukluk ile ucuzluk aykırı düşmemelidir. Uyanmış ülkelerde yapı endüstrisine yön veren araştırma laboratuvarları ucuzlukla sağlamlığı paralel kılmaya çalışmaktadırlar.

Malzeme seçiminde yapı yerini de gözden uzak tutmamak zorundayız. «Yapının gerektirdiği budur» diye direnici düşünceler yapı sahibini büyük masraflara sokar. Bu nedenle, yapıda ham malzeme seçimi biz sorumluların büyük zorudur. Koca Sinan, Süleymaniye Camiinin sütunlarını Haliç Kenarından yapı yerine insan zekâsını kullanarak çekirmiştir. Yalnız insan gücü buna yetmemiştir. Kendir halatların ıslanınca kılalmasını, kuruyunca uzamasını bu taşımada kullanan Büyük Sinan'ın zekâsı yüz tonluk sütunları yamaçlardan yukarıya halatlarla çekmesini bilmmiştir.

Mütevazı mezarında yatan büyük mühendisi saygıyla anarak bugünün şartlarına göre işlerinizi avarlamaya koyulalım ve biz bugünkü yapı endüstrisinde nerdeyiz gözetalım.

Türkiye Mühendislik Haberlerinin 173. sayısında Erdoğan Bahçeci arkadaşımızın kıymetli bir yazısı var. «İlkel Gerilmeli» beton borular. Bu borular Almanya'da da kullanılmaktadır. Geçen sene ikimetre seksen santimetre çapında bir uygulama yaptık. Frankfurt'un içinde kullanılan bu boruların boyu 2 m. ağırlığı 2 ton idi. Ancak arkadaşımızın verdiği örnekteki ağırlığı alarak konuşursak, 10 ton ağırlığındaki parçayı taşıyacak aracın geçebileceği yolu bulmak güçtür. Ve böyle bir taşıma yolu olmayan boru şebekesinde bu boruların kolay ve ucuz yapım niteliğinden faydalanamayız.

Yapı malzemesi bakımından güçlüklerimiz yoktur. Araştırma ve bize uygun olanını değerlendirme ve malzemenin yapıcılara verilebilmesi için; yapıp meydana getirme işlerine geniş çapta yine Devlet Babasının el atması gerekmektedir.

İmar ve İskân Bakanlığının bir çağırısını okudum. Yapı Malzemesi Genel Müdürlüğü tuğla, kiremit ve kireç için kurulacak ortaklıklara yardımda bulunmak istegindedir. Bu çok önemli ilginin daha kalabalık bir Yapı Malzemesi listesini kapsaması gönül isteğidir. Hattâ, az çok ülkemizde standartlaştırılmış ve yapılagelmekte bulunan tuğla, kiremit ve kireç yerine, hiç el atılmamış yapı malzemesi için çalışmalar öne alınmalı değilmi gibi düşüncelere sapmamak kabil olmuyor.

Türkiyede Yapı Malzemesinin bazı büyük kollarını Sümerbank yüklenmiş bulunuyor. Ayakkabı ve giyim eşyamıza kadar ihtiyaçlarımızı cevap vermeye çalışan bu yaşlı ve yorgun bankanın yanısıra, bir yeni Bankaya ben şahsen özlem duyuyorum. Büyük Atatürk'ün eserleri çoluğa, çocuğa, toruna kavuşmalı artık. Avrupa Büyük Sermaye birikimleriyle endüstri alanında koşup duruyor. Yapı Malzemesi yapımında özgürlüğe sahip bir banka kurulabilse ve işletilebilse, bizim iç ya-

(*) 1. ve 2. yazılar 172. ve 173. sayımızdadır.

Yazan :

Muzaffer BİNİCİ

pımıza uygun bir teşebbüs olur kanısındayım. Özel Sektörün bu işleri büyük çapta başarmasını beklemek bizi yıllarla yenebileceğimiz zorluklar içinde bırakacaktır. Ve biz Yapı Ordusunu, her devrede sorumlu ve sonunda da suçlu olacağız.

1957 de Kütahya Azot Sanayii inşaatında kullanılan topraktan yapılmış borular Almanyadan getirilmişti. Belirli bir toprağın, form verilerek pişirilmesinden ve sırlanarak zararlı suların tahribinden korunmasından başka bir niteliği olmayan borulara alım değil, taşıma için verilen paranın miktarını bilmiyorum.

Bu yapı ile ilgili ödevim yapım ve proje çekişmeleriyle geçtiği, Sipariş ve Hesap İşleri Gn. Md. nün Ankara Merkez Bürolarında görüldüğü için rakam veremeyeceğim. Kasamızda hem Türk parası, hem döviz sıkıntıları çekerken pişmiş toprakları üçbin kilometreden taşımak zorunda kalanların ne kadar sızlandıklarını tahmin etmek güç olmayacak sanırım. Almanyada, en küçük kasabanın dahi pis sularını akıtmada kullandığı boruların yapımı, tuğladan, kiremitten de evvel yardımına koşulacak tesislere lüzum gösteriyor.

Haziran 1969 da İstanbulun bir semtinde derin bir kanal kazısı gördüm. Büyük masraflarla açılan bu derin kanallar içerisine yerleştirilen beton boruların ne kadar kısa ömürlü olduklarını bildiğimden çok acı duydum. Kontrol teşkilâtı ve yapıcı firma bu örneğe değinmiş olmamı iyi niyetime bağışlasınlar. Kendilerini hedef tutan bir sözüm yok. Toprakta yapılmış veya ilkel gerilmeli boruları piyasada bulabilse idik. Tabii ki, milletin parasını heder etmezdik. Benim gördüğüm sıkıştırma beton borular ancak yüzde yüz yağmur suyu akımında yada geçici yapılarda kullanılabilir. Almanyada yol sularını toplayan boruları dahi beton yapmamaktadırlar. Kullanılan yüzde yüz topraktan yapılmış sırlı borulardır. Bu toprak boruları yapan firmalar ortak iş yapmakta ve fiyatları sabit tutmaktadırlar.

Rekabet yoktur. Özel sermayenin rekabetsiz piyasa kullanmasına rağmen boruların fiyatı fahiş de değildir. Bir fikir vermek için küçük bir mukayese sunalım.

Çap	Beton	Toprak
10	3.50	3.60
15	4.50	5.60
20	5.80	10.00
25	7.00	13.50
30	9.40	19.00
40	13.00	30.00
50	17.00	47.00

Piyasayı tutuklu bulunduran ortak firmalar iyi kazanmaktalar. Bu endüstride çalışan insan gücü de Almanyada genellikle olduğu gibi iyi değerlendirildiğinden, bizdeki maliyetleri bununla kıyaslamamak gerekir. Bizde toprağın hesabına fiyat düşecektir. Toprak boru yapan tesisler büyük masraf gerektiriyor. Çamurun hazırlanması, form verilmesi, kurtulması, pişirilmesi ve sırlanması tesislerine yatırılan para fabrikanın bir yıllık satış tutarına denk geliyor. Daha pahalı da olsa, boruyu birleştirmek için katlanılan kazı gideri yanında hiç bir gam yememek lâzım. Ve bilhassa, derin kanallarda kazı gideri o kadar çoktur ki, kısa zaman sonra bu harcamayı tekrar göze almaktan ise sağlam boru ile kanalı yapmak her halde akıl kârı olacaktır.

Devlet Plânlama Teşkilâtının bütün ihtiyaç kollarında çalışma yaptığı ve yapı konusunda da imkânlar araştırdığı gerçektir. Yapıda sorumluluk yüklenen ordunun ihtiyaçlarını ivedilikle ele almaları lâzımdır. Bu orduyu gerekli silâh gücünden yoksun tutmamak gereklidir. Çivisiz tahta çakılmaz. Kaynaksız ve perçinsiz demir levhalar eklenmez. Bizler de yeni buluşları kullanma zorundayız. Ve sorumluluğundayız. Sokakta gösteri yaparak isteklerimizi duyurmak gönlümüzden geçmez. Aylık Haberleşme dergimiz içerisinde çağrımızı hiç olmazsa biribirimize duyuralım. Hemen borulardan söz etmenin sebebi, İstanbulun meşhur bir caddesinde gördüğüm ve unutamadığım beton borularla Kütahya'daki tarihi eski

eserler gibi itina ile Almanyadan getirilmiş, aside dayanıklı toprak boruların acısıdır. Kim bilir bu beton boruların ne kadar kısa ömrü vardır. Ve kim bilir üç, dört bin kilometreden getirdiğimiz toprak boruların metre boyunda kaç çuval kuru üzüm, kaç kutu kuru incirle kaç balya tütünün dövizi yatmaktadır.

Yatırımların plânlanması sırasında bizde isteklerimizi duyuralım. Kullandığımız malzemenin ömürsüz olduğunu bile bile projeden devir ve teslim edilinceye kadar geçen devrede harcanan emeklerin heba olmasına artık son verilmesini isteyelim. Yapı Malzemesi hakkında genel konuşma bizi boru bahsine sürükledi ve borulardan söz ederken savak taşı ve dertlerimiz ortaya çıktı. Amacımız şu veya bu kuruluşu eleştirmek, şu veya bu kişilerin sorumluluğundan bahis açmak değildir. Dertlerimizi, çareleri araştırılsın diye ortaya koyuyoruz. Memleket nasıl hepimizin ise, ve bizler nasıl bu toplumun birer malzemesi isek, sorunlar da, sorumluluklar da hepimizindir. Dünya değişim içinde dönüyor, döndükçe de değişiyor. Uzun bile değişmeye başladı. Yılların ay dedesinin üç uzman ellerini öpmeye gittiler ve döndüler. Orada rüzgâr esse bir Amerikan Bayrağı dalgalanacak. Biz de değiştik. Sivas-Erzurum Hattı yapılırken delinen tunellerde (Sürmene) marka Kompresörler kullanıldı. Peynir, ekmek ve kuru soğanla işleyen bu makineler Devrek Boğazının sert kayalarını alinterleriyle yumuşattılar, kestiler, biçtiler. Çimento ve demirimiz Rusya'dan geliyordu. Şimdi memleketimizde makine de var. Kendi malımız çimento ve demir de var. Amma daha dağınıklıktan kurtulamadık. Genç meslektaşlarımız kitapta okuduklarını inkâr ettirme yelim. Bilinen, okunan şeylere uyarız iş yapmalarına zorlayarak genç kuşakları çökertmeyelim. Kendi yapabileceğimiz, kolay başaracağımızı şeylere katlanmayalım, ve ömrü kısa malzemeye veto edelim.

Mimarlar Odası :

Mimarlar Odası, 1969 Genel Seçimler öncesi yurt sorunları üzerine

İ görüşlerini açıkladı.

Kamuya ve Yöneticilere ithaf edilen broşürde; (Teknisyen - Politika Bütünleşmesi) (Eğitim - Politika Bütünleşmesi) (Baskı Grupları) di çıkarlarıyla toplum çıkarlarıyla bütünleştirmelidirler), (Büyük Anayasal düzene uygun çözümleri arıyoruz) (Partiler ve letvekili adaylarına düşen görev ve sorunlar), başlıklarıyla kora değinen bir giriş bölümünün sonra, kalkınmanın ana unsur, kent toprakları, kıyılar, şehir ilaması, gecekondu, konut, az köprüsü, özel yüksek okul-yabancı teknisyen tercihi ve bölümlerini kapsamaktadır.

Görüşlerin özeti, broşürün başında şu paragraflarla belirtilir:

Kent topraklarının geçerli bir omik unsur olduğu bir düzenkonut sorununun çözülmesi aksıdır.

Boğaz köprüsünün bir polisadakat sorunu olarak ele alınma karşımız. Teknik bir sorun-teknişyenlerle işbirliği yapmak nluğu vardır.

Mimarlar Odası, yabancı firmanın Sultan Abdulhamid'e sataıkları boğaz köprüsünün Cumyet Türkiye'ye yutturulmasına ıdır.

Eğitim bezirganlığının karşıayız. Devletin eğitim buhranına al eğilerek, yüksek eğitimi, kayararının gerektirdiği biçimde, Anayasa emri olarak devletleşesini ve sömürücü sermayenin ve devletin cebinden elini esini, eğitimimizi yozlaştırayok edecek bu kapkaççı düzen vermesini, özel yüksek okul-kapatmasını, kamu adına talep iz.

Mimarlar Odası, iç sömürçülerin kendi çıkarlarını sürdürerek için dış çıkarların aleti olan çekinmeyen tutumlarının cu olarak, yerli teknisyenlerin iyi çözümleyecekleri sorunlarabancu uzmanlardan yararlanılma karşı koyacaktır.

Empyalist ülkeler, ticaret-yerli aracı sınıf ve toprak ağarasındaki koalisyona son veril-

medikçe Türkiye'de temel sanayi kurulması olanağı yoktur.

Temel sanayiden bağımsız bir şehirleşmenin, ekonominin itici bir gücü ve bir gelişme aracı olarak kullanılması düşünülemez.

Sihhatli şehirleşmiş ileri bir Türkiye'nin kurulabilmesi için —Anayasa gereği— kent topraklarının bir an önce kamulaştırılması şarttır. Bugünkü Anayasa düzeni içinde kent arsalarının kamulaştırılması mümkündür.

Anayasa'nın 38. maddesinin kamu yararına uygun biçimde ele alınması, kamulaştırma sırasında gayrimenkullerin kanuni değerlerine bağlı ödeme yapılması zorunludur.

Haksız ve kolay kazanca yönelmiş bazı örgüt ve varlıklı kişilerin - egemen sınıfların - kıyılarımız üzerinde giriştikleri spekülasyona karşıyız. Kıyılarımız, topluma dönük, kamu yararına kullanılacak bir statüye kavuşturulmalı, kıyılar kamulaştırılmalıdır.

Şehirleşmenin, sanayileşme ile birlikte, düzenli olarak yürütül-

mesinin, gecekondu sorununun çözülmesinin, kıyıların geniş toplum katlarının yararına açılabilmesinin, yürürlükteki toprak rejimi değiştirilmedikçe mümkün olmadığını bir kez daha kamu oyuna duyururuz. Tarımdaki üretim ilişkilerinin de bozukluğu göz önünde tutulursa, toprak sorununun toptekün ele alınarak, toprağın yeni bir statüye kavuşturulması zorunludur.

Şehir plânlama kavramının «imar plânı» kavramıyla aynı anlamda ele alınıp dar kapsam içinde düşünülmesinin, büyük kentlerimizi plânlama faaliyetinin bilimsel kuruluşlardan titizlikle gizlenmesinin, kentlerimizin düzenli olarak gelişmesini çıkmazdan kurtaramıyacağına, bugünkü imar anarşisini ortadan kaldırmıyacağına dikkati çekeriz.

Mimarlar Odası gecekondu- ra tapu verilmesine karşıdır. Bu yoldan konut sorunu çözülmez. Gerçekçi bir konut politikasının tesbiti gereklidir.

ÜYELERİMİZE DUYURU

ÖDÜLLER VERİLECEK

İnşaat Mühendislerinin meslekteki başarılı çalışmalarını su yüzün çıkarmak, kendilerini ve çalışmalarını tanıtmak, aynı zamanda Üyelerimizi bu tür çalışmalara yöneltmek ve bunu bir derecede özendirmek amacıyla belli bir statü içinde Üyelerimize her yıl Ödüller verilmesi ön görülmüştür.

Buna göre;

- 1) Zemin Üstü yapılar,
- 2) Zemin Altı yapılar,
- 3) Su yapıları
- 4) Ulaştırma yapıları; alanlarında etüd, makale, rapor, konferans gibi çalışmaların en iyilerine ayrı ayrı verilmek üzere 4 ödül ile s.b her yıl, yapı ekonomisi üzerinde en iyi çalışmaya,
- 5) Yapım Ekonomisi ve yapım tekniği alanındaki en değerli uygulama usulüne,
- 6) Yapım Tekniği Ödülleri

Konulmuştur.

Her Ödül bir Altın madalya ile bir belgedir.

Söz konusu etüd, makale, rapor ve Konferansların 31 Aralık gününe kadar TMH, Bayındırlık Dergileri gibi Teknik Dergilerde yayınlanmış olması, Konferans yapılması yada doğrudan Odaya verilmesi gereklidir. Üyelerimizin bilgilerine sunar, ilgilerini rica ederiz.

YÖNETİM KURULU